

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ,
ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ**

**МАТЕРІАЛИ
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

21 липня 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2023

Оргкомітет конференції:

Голова:

Д. В. Швець, ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України

Заступник голови:

М. В. Корнієнко, проректор Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Члени оргкомітету:

Н. В. Домброван, начальник відділу організації наукової роботи, кандидат юридичних наук;

В. Я. Конопельський, завідувач кафедри кримінального права та кримінології, доктор юридичних наук, професор;

Г. К. Тетерятник, завідувач кафедри кримінального процесу, доктор юридичних наук, професор;

С. О. Єгоров, завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук, доцент

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей,
які суттєво перевищували запропоновані обсяги.

Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму : матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. – 256 с.

ISBN 978-617-8263-62-1

УДК 343.322(062.552)

ISBN 978-617-8263-62-1

© ОДУВС, 2023

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЩОДО КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Хабєєв В. М.

*студент 3 курсу Інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Федоров І. В.

*доцент кафедри криміналістики та психології
Одеського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

До початку повномасштабної агресії росії, колабораціонізм, як такий, не був окреслений в Кримінальному кодексі, а отже не був криміналізований в Україні. Проте, законом України № 2108-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» від 03.03.2022 року Кримінальний кодекс України був доповнений статтею 111-1 Колабораційна діяльність [1].

Україна стикається з проблемою контролю над деякими своїми регіонами, внаслідок чого легальні правоохоронні структури там відсутні. Руйнується суспільна взаємодія, зростає кількість злочинів, у тому числі правопорушень обвинуваченими й підозрюваними, які намагаються уникнути влади, ховаючись у недоступних місцях. Неєфективність угод з окремими державами стосовно міжнародного співробітництва у кримінальному судочинстві, небезпека для життя та здоров'я осіб, які беруть участь в кримінальному провадженні, та інші негативні аспекти створюють атипові умови.

В цих обставинах поточне кримінально-процесуальне законодавство, що було створено для мирного часу, виявляється непридатним для виконання завдань у сфері кримінального провадження. Враховуючи це, необхідність розробки теоретичної бази та вдосконалення кримінально-процесуального законодавства для його

адаптації до потреб проведення спеціального досудового розслідування (заочного) кримінальних правопорушень залишається вкрай важливою на сьогодні. Існує нагальна потреба у впровадженні актуальних та інноваційних технологій для забезпечення проведення належного спеціального досудового розслідування.

Головною особливістю злочинів про колабораційну діяльність є вчинення їх на тимчасово окупованій території України, до якої не мають доступу працівники правоохоронних органів. Це значно ускладнює проведення всіх необхідних слідчих (розшукових) та процесуальних дій з метою встановлення обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

При цьому, науковцями відмічалось, що під час розслідування колабораційної діяльності у формі добровільної участі громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора, як і під час розслідування участі осіб у терористичній групі чи терористичній організації, для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення необхідним є проведення наступних слідчих (розшукових) дій та оперативних заходів:

1) встановлення та проведення допитів свідків, яким можуть бути відомі обставини щодо підтвердження участі осіб у відповідних злочинних об'єднаннях та допомоги владі й військових формувань держави-агресора;

2) встановлення, пошук та проведення огляду інформації, яка міститься у відкритій мережі інтернет, зокрема акаунтів у соціальних сторінках осіб, підозрюваних в участі в незаконних злочинних об'єднаннях;

3) проведення негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж (стаття 263 Кримінального процесуального кодексу України) з метою встановлення умислу осіб на добровільне вчинення кримінального правопорушення та для підтвердження інших обставин вчинення злочину;

4) отримання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, зокрема, до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок винної особи з метою підтвердження її місцеперебування, в тому числі на тимчасово окупованих територіях України, а також її зв'язків з представниками незаконних збройних чи воєнізованих формувань та/або збройних формувань держави-агресора;

5) за можливості проведення обшуку за місцем проживання особи з метою отримання доказів щодо її причетності до участі у зазначених вище формуваннях, а саме: виявлення та вилучення зброї; комп'ютерної техніки та мобільних пристроїв, на яких може міститись інформація щодо підтвердження зв'язків такої особи з представниками окупаційних властей; документів, виданих ними у т.ч. посвідчень про перебування колаборантів на різних посадах; інших речових доказів тощо.

Слід зазначити актуальну проблему, що через окупацію частини регіонів України у слідчих органів може бути відсутня фізична можливість проведення обшуку за місцем проживання тих чи інших осіб, проведення допиту свідків [2].

Доказуванню в умовах розслідування злочинів колабораціонізму передують низка слідчих дій, для реалізації яких українські слідчі використовують найбільш доступні методи, а саме:

1) фіксація та систематизація доступних фактів (дій, діяльності) підозрюваних осіб у ЗМІ, в тому числі в інтернет-ресурсах, на місцевому телебаченні тощо;

2) аудіо, фото- та відеосвідчення очевидців (постраждалих) з-поміж місцевих жителів окупованої території;

3) аналіз ЗМІ країни-терориста щодо висвітлення стану справ на окупованих територіях;

4) оригінали/копії розпорядчих документів місцевих «керівників» населеного пункту, письмові заяви, відомості оплати праці та ін. [3, с. 59].

Дані слідчі дії дуже важко забезпечити в умовах збройної агресії саме через небезпеку та тимчасову не підконтрольність території Україною. Проте, вихід було знайдено, адже все більше сучасних країн для розслідування злочинів використовують дві загальні категорії – цифрову криміналістику (digital forensics) і розвідку з відкритим кодом (Open Source INTelligence – OSINT).

Фактично мова йде про збирання цифрових доказів – висловлювання військово-політичного керівництва країни-агресора й докази співпраці з ними особи, дані з фотографій і відеозаписів, знімки супутників тощо, перевірка даних отриманих від свідків та постраждалих. Для цього й застосовуються методики збору цифрових доказів (OSINT), наприклад протокол Берклі, який містить поради щодо фіксації цифрових доказів тощо. Докази в такому форматі потрібні не тільки для того, щоб встановити географічні координати місця вчинення злочину, довести причетність конкретних осіб до колабораційної діяльності, а й для доведення умислу на вчинення

злочину. Для останнього найважливішою складовою для доказування є суб'єктивна сторона злочину, тобто необхідність довести умисел. Саме цифрові докази можуть бути визначальними [4].

Співпраця правоохоронців зі спеціалістами OSINT вже забезпечує вагомий результат. Наприклад, OSINT-спільнота Molfar збирала реєстри зрадників, колаборантів, пособників терористів та «просто людей, що співпрацюють з агресором» на території Херсонської та Запорізької областей. Були сформовані відповідні інфографіки із розподілом по районах, які супроводжують списки імен з активними посиланнями, що ведуть на джерела з детальною інформацією про колабораційну діяльність цих осіб [5].

Отже, хоча й застосування такого широкого комплексу процесуального інструментарію дуже важко у кримінальних провадженнях вказаної категорії, внаслідок вчинення таких злочинів на тимчасово окупованій агресором території України, та перебування там очевидців, свідків, документів, речових доказів та осіб, які підозрюються у вчиненні таких злочинів, українські слідчі адаптуються під реалії та встановлюють обставини злочинів та інформацію про осіб, що підозрюються в колабораційній діяльності, за допомогою цифрової криміналістики й розвідки з відкритим кодом, тобто OSINT.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Закон України від 3 березня 2022 року № 2108-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text> (дата звернення: 11.07.2023)
2. Проблеми доказування злочинів про колабораційну діяльність: аналіз прокурора Офісу Генерального прокурора. *Helsinki.org.ua*: веб-сайт. URL: [https://www.helsinki.org.ua/articles/problemy-dokazuvannia-zlochyniv-pro-kolaboratsiynu-diialnist-analiz-prokurora-ofisu-heneralnoho-prokurora/](https://www.helsinki.org.ua/articles/problemy-dokazuvannia-zlochyniv-pro-kolaboratsiyну-diialnist-analiz-prokurora-ofisu-heneralnoho-prokurora/) (дата звернення: 11.07.2023)
3. Кішак Б. І. Особливості доказування злочинів, пов'язаних з колабораційною діяльністю. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 37/2023. С. 56–61 URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/779/707>
4. Розслідування воєнних злочинів: пів року після повномасштабного вторгнення (Discussion paper) *Justtalk.com.ua*: веб-сайт. URL: <https://justtalk.com.ua/post/rozsliduvannya-voennih-zlochyniv-piv-roku-pislya-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-discussion-paper> (дата звернення: 13.07.2023)

5. OSINT-розвідники склали реєстри колаборантів Херсонської і Запорізької областей. Інфографіка. *Novynarnia.com*: веб-сайт. URL: <https://novynarnia.com/2022/12/07/colab-kh-zap/> (дата звернення: 13.07.2023)

ЩОДО ОКРЕМИХ АСПЕКТІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ
КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІЙ
СФЕРІ

Самофалова А. І., Телійчук В. Г...... 194

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ
З КОЛАБОРАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Семеншин М. О., Гривцова В. І...... 197

ЩОДО ПОНЯТТЯ «РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ
СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ»

Смаглюк С. В...... 200

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сокирко К. О., Азаркова О. І...... 204

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ
ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Соловійов М. О., Кулик Л. М...... 208

ОСОБЛИВОСТІ УГОД У СПРАВАХ ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Федорова А. І., Чекмарьова І. М...... 211

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
ЩОДО КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Хабєєв В. М., Федоров І. В...... 214

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ

Цуркан Є. В., Чекмарьова І. М...... 218

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ
ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Чекмарьова І. М...... 222

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ
КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Чемпоєш Д. В., Резніченко Г. С...... 224

ПРОБЛЕМИ ВИСВІТЛЕННЯ ВИПАДКІВ НАСИЛЬСТВА
НАД ДІТЬМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Чупринюк О. О., Собко Г. М...... 227

ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
КОЛАБОРАЦІОНІЗМУ

Резніченко Г. С., Шелегон Ю. Р...... 230

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ОТРИМАНОЇ В РЕЗУЛЬТАТІ
ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНОЇ СЛІДЧОЇ (РОЗШУКОВОЇ) ДІЇ
В ІНШОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ, ЩОДО ЗЛОЧИНІВ
ПРО КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Шульгін С. О...... 233